

ลวดลายผ้าพิมพ์ เพื่อการออกแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์จากการศึกษางานศิลปกรรม และวิถีชุมชนท่าเตียน เกาะรัตนโกสินทร์

Printed Textile Patterns for Fashion Lifestyle Product Design: A Study of Thai Art and Community Life in Tha Tian, Rattanakosin Island.

สุวิธ สาดสังข์ , สุภาวดี จุ้ยสุขะ , ชนกนถ มะยูโซ๊ะ, สิริชชา สำลีทอง,
เตชิต เฉยพวง, เตือนตา พรมุตตาวรงค์, มงคล อิงคฺุทานนท์

Suwit Sadsunk, Supawadee Juysukha, Chanoknart Mayusoh, Siracha Samleethong,

Taechit Cheuypong, Tuenta Pommuttawarong, Mongkol Ingkutanon

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบเครื่องแต่งกายคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Department of Fashion Design. Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

(Received : Sep 11, 2024 Revised : Oct 16, 2024 Accepted : Oct 24, 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษางานศิลปกรรมและวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ท่าเตียน เขตเกาะรัตนโกสินทร์ และ 2) เพื่อสร้างสรรค์ลวดลายผ้าพิมพ์ที่นำองค์ความรู้จากงานศิลปกรรมและวิถีชุมชนท่าเตียนมาใช้ในการออกแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ การดำเนินงานวิจัยประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงทฤษฎีและเอกสารภาควิชาการ การสังเกตและบันทึกกิจกรรมวิถีชีวิตชุมชน รวมถึงการสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมสถาปัตยกรรม จากนั้นทำการวิเคราะห์องค์ประกอบศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมไทยที่ปรากฏในชุมชน เช่น รูปทรง เส้น สี พื้นผิว และลวดลาย พร้อมกับสังเคราะห์อัตลักษณ์เฉพาะถิ่นเพื่อนำไปพัฒนาแนวคิดและรูปแบบลวดลายผ้าพิมพ์ ผลลัพธ์จากกระบวนการวิจัยนี้คือแนวทางการสร้างลวดลายที่สะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่นอย่างชัดเจน และสามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ เช่น ผ้าพันคอ กระเป๋า หมวก และของตกแต่งของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของชุมชนท่าเตียนให้เข้มแข็ง เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ลวดลายผ้าพิมพ์, วิถีชุมชนท่าเตียน, สินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์, อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

Abstract

This research aims to (1) study the arts and lifestyle of the community in Tha Tian, Rattanakosin Island, and (2) create textile patterns that incorporate knowledge derived from the arts and community life in Tha Tian for lifestyle fashion product design. The research process involved the study of theoretical and academic literature, observation and documentation of community activities, as well as field surveys to collect qualitative data on local traditions, culture, and architectural environments. Subsequently, the elements of Thai art and architecture present in the community, such as shapes, lines, colors, textures, and motifs, were analyzed, alongside the synthesis of local identity, to develop concepts and designs for textile patterns. The results of this research provide guidelines for creating patterns that clearly reflect local identity and can be further developed into commercial products, such as scarves, bags, hats, and decorative souvenirs. These outcomes contribute to strengthening the economy and enhancing the public image of the Tha Tian community, increasing its recognition and promoting sustainable development.

Keywords: printed textile patterns, Tha Tien community lifestyle, lifestyle fashion products, local identity

หลักการและเหตุผล

ตามแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ธรรมชาติและสุขภาพ โดยเน้นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่ม และสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของไทย ได้รับการ

ผลักดันให้เป็นพื้นที่นำร่องในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนอย่างสร้างสรรค์

ภายใต้กรอบนโยบายนี้ได้มีการขับเคลื่อนแผนงาน “การเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาสร้างสรรค์ ผลงานที่สืบสานศิลปวัฒนธรรม งานศิลปกรรม และงานฝีมือ” ด้วยแนวคิด “ไทยนวัตกรรม” เพื่อบูรณาการศิลปวัฒนธรรมกับการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ในเชิงพาณิชย์ โดยเน้นการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย สามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคยุคใหม่และสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง

พื้นที่ “เกาะรัตนโกสินทร์” โดยเฉพาะบริเวณ “ท่าเตียน” ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพระนคร ถือเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมมาแต่ครั้งสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ในสมัยรัชกาลที่ 1 พื้นที่นี้เคยเป็นศูนย์กลางการค้าและศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศาสตร์ไทย ทั้งการแพทย์แผนโบราณ ศิลปกรรม และงานช่างฝีมือ เช่นที่วัดโพธิ์ ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็น “มหาวิทยาลัยแห่งแรกของสยาม” (ไทยรัฐ, 2557) นอกจากนี้ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะชุมชนท่าเตียน เป็นผลจากการผสมผสานของวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมและอิทธิพลตะวันตกตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อาคารสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล และยุโรปร่วมสมัยในพื้นที่สะท้อนถึงยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติ ในขณะเดียวกัน งานศิลปกรรมไทย เช่น จิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม และงานเครื่องประดับลวดลายที่วัดโพธิ์ รวมถึงงานฝีมือท้องถิ่นที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังได้รับการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง (Painaidii.com, 2557)

วิถีชีวิตชุมชนท่าเตียนเป็นการผสมผสานของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ชาวจีน ชาวญวน และไทยพื้นเมือง ที่อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่โดดเด่นในด้านการค้าริมแม่น้ำ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และการรักษาศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ทั้งนี้ การอนุรักษ์วิถีชีวิตเหล่านี้มีความสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์และความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2560)

อย่างไรก็ตาม แม้ท่าเตียนจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของกรุงเทพมหานคร แต่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ยังคงมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในมิติของแฟชั่นและสิ่งทอ ซึ่งมีศักยภาพในการนำลวดลายศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตของชุมชน มาสร้างสรรค์เป็นผลงานร่วมสมัยที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างลึกซึ้ง งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาศิลปกรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท่าเตียน เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการออกแบบลวดลายสิ่งทอที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ และนำไปต่อยอดในรูปแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่ร่วมสมัยเช่น ผ้าพันคอ กระเป๋า หมวก และของที่ระลึกต่าง ๆ

การพัฒนาแนวทางการออกแบบลวดลายสิ่งทอดังกล่าว จึงมีความสำคัญไม่เพียงแต่ในเชิงการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า สร้างรายได้ให้กับชุมชน และส่งเสริมบทบาทของท่าเตียนในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้ในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

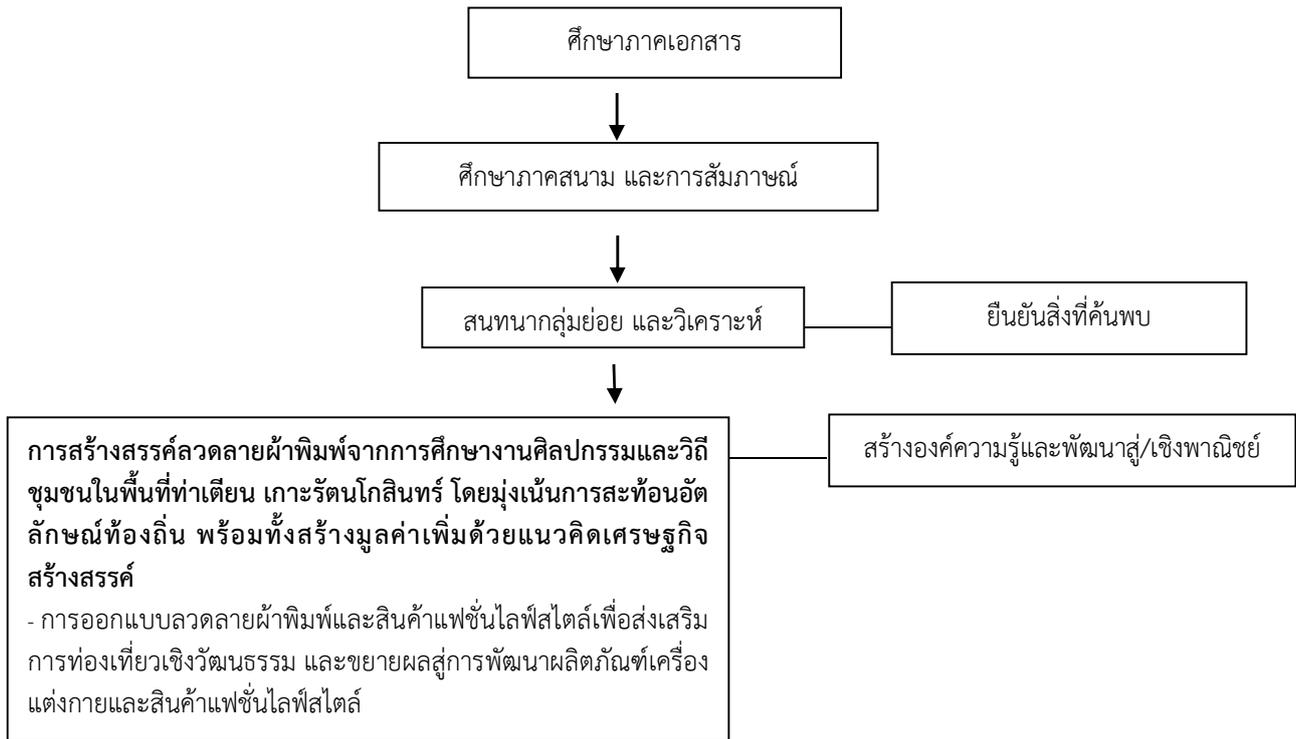
1. ศึกษางานศิลปกรรมและวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ท่าเตียน เขตเกาะรัตนโกสินทร์
2. เพื่อสร้างสรรค์ลวดลายผ้าพิมพ์ที่นำองค์ความรู้จากงานศิลปกรรมและวิถีชุมชนท่าเตียนมาใช้ในการออกแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ภาพถ่าย และการลงพื้นที่ชุมชนท่าเตียน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศิลปกรรม วิถีชีวิต และสถาปัตยกรรมท้องถิ่น นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้สำหรับการออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์ร่วมสมัยที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและชาวบ้านควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการศึกษานำไปสู่การพัฒนาลวดลายผ้าพิมพ์ด้วยเทคนิคผสมผสานระหว่างการวาดมือและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ผลงานมีความร่วมสมัยเหมาะสมกับการผลิตเชิงพาณิชย์ และส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่มีเอกลักษณ์ในบริบททั้งไทยและสากล

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ตารางที่ 1 : กรอบแนวความคิดงานวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ผลการดำเนินงานวิจัย

จากความสำเร็จและความน่าสนใจของพื้นที่ชุมชนท่าเตียน บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สะท้อนถึงรากฐานของสังคมไทยในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ผ่านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตของผู้คนที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง พื้นที่นี้มีความหลากหลายในด้านรูปแบบศิลปกรรม โครงสร้าง รูปร่าง รูปทรงจากงานสถาปัตยกรรม ลวดลายจาก จากงานจิตรกรรมและงานประดับกระเบื้อง เทคนิค การตกแต่งและงานปูนปั้น และการใช้สีไทยโทนและโทนสีที่ได้จากงานศิลปกรรมและประติมากรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาต่อยอดในงานออกแบบร่วมสมัย ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาคุณลักษณะทางศิลปกรรมในพื้นที่ท่าเตียน ทั้งในมิติของแรงบันดาลใจด้านสี สัน อารมณ์ของงาน แนวคิดการออกแบบตลอดจนลวดลายที่ปรากฏในศิลปะท้องถิ่น เพื่อนำมาประยุกต์สู่กระบวนการออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอในเชิงสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น และเพิ่มมูลค่าผลงานด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อันเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานออกแบบที่สามารถเชื่อมโยงกับมิติทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมแฟชั่นไลฟ์สไตล์ในบริบทปัจจุบันอย่างเหมาะสม

1. การออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอ จากการศึกษางานศิลปกรรมและวิถีชุมชนท่าเตียน เกาะรัตนโกสินทร์

การออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอในครั้งนี้ ได้นำองค์ประกอบทางศิลปกรรมในพื้นที่ชุมชนท่าเตียน เกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีความโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรม อาคารประวัติศาสตร์ งานปูนปั้น เจริญ กระเบื้องเคลือบ วัฒนาอาราม ยักษ์วัดโพธิ์ ศิลปะการนวดไทย รวมถึงพิธีกรรมท้องถิ่น มาประมวลเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลาย ด้วยการถ่ายทอด อัตลักษณ์และบรรยากาศเฉพาะถิ่น ผ่านสี สัน ลวดลาย และโครงสร้างของผืนผ้าอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดผลงานที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนท่าเตียนได้อย่างชัดเจน และสามารถต่อยอดสู่การผลิตสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและเชิงพาณิชย์ในอนาคต

ภาพที่ 1 : แรงบันดาลใจและท่อนสีสันท่างานศิลปกรรมในเกาะรัตนโกสินทร์ พื้นที่ชุมชนท่าเตียน
ที่มา : สุวิธธ์ สาดสังข์

การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอชุดนี้ ได้รับการออกแบบโดยอาศัยแรงบันดาลใจจากสีสันทและบรรยากาศโดยรอบพื้นที่ชุมชนท่าเตียน ซึ่งเปี่ยมด้วยกลิ่นอายแห่งศิลปกรรม วิถีชีวิต และสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่า ทั้งนี้ยังผสมผสานแนวโน้มทิศทางแฟชั่นร่วมสมัยจาก *Thai Textiles Trend Book Spring/Summer 2025* ภายใต้หัวข้อ “*Silhouette of the Past*” (ทิศทางแนวโน้มแฟชั่นไทยในปฐมบทแห่งยุคผสมผสานใหม่ ผ่านกลุ่มแม่แบบบุคคลผู้บริโภคนักแฟชั่น) โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ได้ชี้นำทิศทางแฟชั่นไทยผ่านหลักแนวคิด “*Threads of Wisdom*” อันเน้นการร้อยเรียงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับแฟชั่นในวิถีแห่งความยั่งยืน การนำเสนอลวดลายและสีสันทในผลงานจึงมิได้เพียงเป็นการถ่ายทอดรูปทรงหรือองค์ประกอบศิลป์เท่านั้น หากแต่เป็นการ “เล่าเรื่อง” ผ่านความเจียบสงของสีเครื่องเงินโบราณ ความหนักแน่นลึกซึ้งของสีปูนดำ ความอ่อนละมุนของสีไข่มุก ตลอดจนเสน่ห์ที่ดิบของสีแก่นไม้มะริดและปูนแดง ที่ถ่ายทอดได้ทั้งความเก่าและใหม่ ความทรงจำและความเปลี่ยนแปลงผ่านอย่างมีนัย

การเลือกใช้กลุ่มสีดังกล่าวมิได้กระทำโดยบังเอิญ แต่เกิดจากการพิจารณาอย่างลึกซึ้งถึงความสอดคล้องของโทนสีไทยโทน ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล และยังสามารถสื่อสารถึงอัตลักษณ์ของชุมชนท่าเตียนได้อย่างชัดเจน ลวดลายและสีสันทแต่ละชิ้นจึงเปรียบเสมือนบทกวีที่ร้อยเรียงด้วยแสง สี และเงา ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไทยจากเกาะรัตนโกสินทร์ออกสู่สายตาสมัยใหม่ในรูปแบบของสิ่งทอและสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่ร่วมสมัยและเปี่ยมด้วยคุณค่า (กรมการพัฒนาชุมชน, 2025)

ภาพที่ 2 : เทรนด์ Spring/Summer 2023 (THAI TEXTILES TREND BOOK : EXPRESSIVE EXOTIC)
ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2025

การออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักองค์ประกอบศิลป์ ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง โครงสร้าง ความสมดุล การเน้น การซ้ำ และทฤษฎีสีทางการออกแบบ มาใช้ในการพัฒนาองค์ประกอบของลวดลายอย่างรอบด้าน เพื่อให้เกิดความกลมกลืนงดงาม และสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนท่าเตียนได้อย่างมีเอกภาพบนลวดลาย โดยลวดลายผ้าทั้ง 3 ผืนที่ทำการออกแบบขึ้น ล้วนผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และประยุกต์แรงบันดาลใจจากศิลปกรรมและวิถีชีวิตของพื้นที่ชุมชนท่าเตียน จนกลายเป็นลวดลายร่วมสมัยที่สามารถพัฒนาเป็นสินค้าไลฟ์สไตล์ได้อย่างสร้างสรรค์

ลวดลายผืนที่ 1 ได้นำแรงบันดาลใจจากลวดลายกระเบื้องบนเจดีย์วัดโพธิ์ ผสานผสมกับรูปทรงของดอกไม้บนนาพรธจากปากคลองตลาดมาประยุกต์ใช้ประกอบการออกแบบลวดลายโดยลดทอนรูปร่างรูปทรงโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตมาปรับให้มีรูปแบบที่เรียบง่ายขึ้น ใช้หลักโครงสร้างการต่อลวดลายแบบเหลี่ยมเพชร (Diamond Structure) การสร้างความสมดุลและจัดวางลวดลายในทิศทางแบบ *Four-Way Layout* ซึ่งลวดลายจะสลับทิศทางทั้งแนวตั้งและแนวนอน เพื่อสร้างความสมดุลทางสายตา การซ้ำของลวดลายใช้รูปแบบ *Touching* ซึ่งเป็นการเชื่อมต่อกันขององค์ประกอบอย่างต่อเนื่องทั่วทั้งผืนผ้า เกิดความรู้สึกกลมกลืน เป็นหนึ่งเดียวและมีความต่อเนื่องทางสายตาอย่างนุ่มนวล

ลวดลายผืนที่ 2 สะท้อนแรงบันดาลใจจากโครงหน้าของยักษ์วัดโพธิ์ ลวดลายไทย และลวดลายตกแต่งอาคารจากสถาปัตยกรรมภายในชุมชนท่าเตียน ซึ่งมีลักษณะประติมากรรมปูนปั้นอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ นำมาพัฒนารูปแบบให้มีความร่วมสมัยด้วยการลดทอนรายละเอียดให้เรียบง่ายยิ่งขึ้นการเสริมเติมแต่งรูปร่าง รูปทรงและลวดลายเรขาคณิตให้ดูมีความทันสมัย การจัดองค์ประกอบลวดลายโดยการกำหนดโครงสร้างแบบตาข่าย (Grid Structure) และยังคงรูปแบบการจัดวางแบบ *Four-Way* เพื่อให้ลวดลายสามารถมองเห็นได้จากทุกทิศทาง การซ้ำของลวดลายเลือกใช้แบบ *Space* คือการจัดวางองค์ประกอบอย่างมีมิติ มีช่องเว้นระยะห่างหรือมีการกำหนดน้ำหนักของลวดลาย ให้มีความอ่อนและเข้ม อาจแทรกด้วยองค์ประกอบอื่น ๆ บนผืนผ้า ช่วยให้เกิดมิติและพื้นที่ที่ทำให้ลวดลายดูมีจังหวะและความโปร่งเบาเพิ่มขึ้น

ลวดลายผืนที่ 3 นำเสนอแรงบันดาลใจจากท่าทางของฤๅษีตตนวัดโพธิ์ ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาไทยด้านสุขภาพที่มีมาแต่โบราณ ผสมผสานกับรูปทรงโครงสร้างรถตุ๊กตุ๊ก ยานพาหนะที่ได้รับความนิยมโดยเฉพาะชาวต่างชาติ ถือเป็นอีกเอกลักษณ์หนึ่งที่คุ้นตาในเขตพื้นที่ชุมชนท่าเตียน นำมาทำการลดทอนรายละเอียดให้เป็นรูปทรง ที่มีความเรียบง่ายและร่วมสมัย การออกแบบลวดลายผ้า โดยอิงโครงสร้างการต่อลวดลายแบบตารางสี่เหลี่ยม (Square Grid Structure) และจัดวางลายแบบ *Two-Way Layout* โดยสลับหัวท้ายเพื่อสร้างความ

สมมาตรในแนวดิ่ง การซ้ำของลวดลายใช้รูปแบบ *Dovetail (Top & Bottom)* ซึ่งเน้นการต่อเนื่องขององค์ประกอบระหว่างส่วนบนและล่างอย่างประณีตทำให้ผืนผ้ามีจังหวะซ้ำที่แน่นอนและสวยงาม

ในการออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์ทั้งสามลวดลายนี้ ได้มีการวางทิศทางขององค์ประกอบอย่างมีแบบแผน โดยผสมผสานความสมดุลทั้งแบบสมมาตรและอสมมาตร เพื่อสร้างความกลมกลืนทางทัศนศิลป์ที่แสดงถึงความประณีตของงานออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์สิ่งทอร่วมสมัย กระบวนการออกแบบในครั้งนี้ไม่ได้มุ่งหวังเพียงความงามของผืนผ้าเท่านั้น หากแต่ยังคำนึงถึงการต่อยอดเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคยุคใหม่ ทั้งในด้านความคิดสร้างสรรค์และบริบททางวัฒนธรรม ผลงานลวดลายเหล่านี้จึงมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการค้าทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่น กระเป๋า เสื้อผ้า หมวก เนคไท รองเท้า ผ้าคลุมไหล่ และหมวกแก๊ป เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติในมิติของเศรษฐกิจฐานราก การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในอนาคต

ภาพที่ 3 : การออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอ จากการศึกษางานศิลปกรรมและวิถีชุมชนพื้นที่ทำเตียน เกาะรัตนโกสินทร์

- 1). ลวดลายผ้าพิมพ์ทำเตียนแบบที่ 1
- 2). ลวดลายผ้าพิมพ์ทำเตียนแบบที่ 2
- 3). ลวดลายผ้าพิมพ์ทำเตียนแบบที่ 3

ที่มา : สุวิธธ์ สาดสังข์

2. ต้นแบบแนวทางการออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ จากการศึกษางานศิลปกรรมและวิถีชุมชนทำเตียน เกาะรัตนโกสินทร์ ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์และสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และส่งเสริมการท่องเที่ยว

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างต้นแบบแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ โดยใช้ “ลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอ” ที่ได้แรงบันดาลใจจากงานศิลปกรรมและวิถีชีวิตของชุมชนทำเตียน เกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นการออกแบบเพื่อสร้างแนวทางในการนำเสนอมุมมองผลงานการออกแบบสร้างสรรค์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ต่อยอด งานออกแบบที่หลากหลายและเพื่อการพัฒนาสู่สินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์เชิงพาณิชย์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวและชุมชน แก่ร้านค้าพื้นที่โดยรอบบริเวณทำเตียน ได้เห็นทิศทางในการนำลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอมาใช้ในการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อการใช้สอยในรูปแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาสู่การออกแบบเชิงพาณิชย์ได้ โดยผลงานต้นแบบการออกแบบผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์มาจากสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่ได้รับความนิยมตามท้องตลาดโดยทั่วไป มีรูปแบบการผลิตไม่ซับซ้อนและมีราคาต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงมากนัก มาเป็นข้อกำหนดในการสัมภาษณ์ข้อมูลแบบสอบถามด้านพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ในพื้นที่ทำเตียน จำนวน 50 คน เพศหญิง (68%) และ เพศชาย (32%) โดยแบ่งประเภทดังนี้ เป็นนักท่องเที่ยวไทย (52%) นักท่องเที่ยวต่างชาติ (28%) และผู้บริโภคสินค้าแฟชั่นทั่วไป (20%) เพื่อหาคำตอบในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมต่อความต้องการของตลาดสินค้าชุมชนและผู้วิจัยได้ทำการกำหนดจำนวนชิ้นงานต้นแบบจำนวน 7 ชิ้นงาน ที่ได้รับความนิยมในท้องตลาดสินค้าชุมชนมาใช้เป็นข้อมูลของแบบสอบถามโดยแต่ละคนสามารถ (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ) และผลคำตอบที่ได้ต่อการนำมาใช้ในการออกแบบ คือ เสื้อยืดพิมพ์ลวดลายจำนวน 76% กระเป๋าถือซิปป้องกันจำนวน 68% หมอนอิงตกแต่งจำนวน 58% หมวกทรงถัง (Bucket Hat) จำนวน 50% หมวกแก๊ปจำนวน 35% พวงกุญแจพิมพ์ลวดลายผ้าจำนวน 40% ผ้าพันคอแฟชั่นจำนวน 36% และสมุดบันทึกพิมพ์ลายจำนวน 12% โดยผลที่ได้

สรุปดังกล่าวจึงเลือกต้นแบบที่ได้คะแนนสูงสุดจำนวน 4 ชิ้นงานมาพัฒนาในกระบวนการออกแบบ ได้แก่ เสื้อยืดพิมพ์ลวดลาย, กระเป๋าถือช้อปปิ้ง, หมอนอิงตกแต่ง และหมวกทรงถัง (Bucket Hat) และเพื่อให้เกิดการออกแบบที่สอดคล้องและมีความทันสมัยต่อสังคมในยุคปัจจุบัน จึงได้มีการผสมผสานแนวคิดทางการออกแบบจากเทรนด์ ในหัวข้อ “Silhouette of the Past” หรือ “เงาแห่งอดีต” ซึ่งปรากฏในเอกสาร *Thai Textiles Trend Book Spring/Summer 2025: Threads of Wisdom* ได้ถูกนำมาเป็นกรอบแนวทางส่งเสริมในการออกแบบ โดยผสมคุณค่าทางศิลปะดั้งเดิมเข้ากับความร่วมมือสมัย การใช้อุปกรณ์ประกอบในด้าน รูปทรงสินค้า สี วัสดุและพื้นผิว มาใช้ในการออกแบบ เพื่อสร้างลวดลายผ้าพิมพ์และผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่มีมิติทางวัฒนธรรม พร้อมต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้จริง

ภาพที่ 4 : 1) การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ จากลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอลวดลายที่ 1
2) การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ จากลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอลวดลายที่ 2
3) การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ จากลวดลายผ้าพิมพ์และสิ่งทอลวดลายที่ 3
จากการศึกษางานศิลปกรรมและวิถีชุมชนพื้นที่ทำเตียนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และส่งเสริมการท่องเที่ยว
ที่มา : สุวิธธ์ สาดสังข์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ลวดลายผ้าพิมพ์ เพื่อการออกแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์จากการศึกษางานศิลปกรรมและวิถีชุมชนทำเตียน เกาะรัตนโกสินทร์” มุ่งเน้นศึกษาศิลปกรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชุมชนทำเตียน เพื่อนำมาถ่ายทอดเป็นลวดลายสิ่งทอร่วมสมัย โดยประยุกต์ใช้ในการออกแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่มีเอกลักษณ์ สื่อถึงอัตลักษณ์ชุมชน และสามารถตอบโจทย์ตลาดแฟชั่นในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากกระบวนการศึกษาข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนทำเตียน และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มเป้าหมาย พบว่าลวดลายที่ได้รับการออกแบบจากแรงบันดาลใจในพื้นที่ทำเตียน เช่น สถาปัตยกรรมงานปูนปั้น กระเบื้องเคลือบ วัตวาทาราม ยักษ์วัดโพธิ์ ศิลปะการนวดไทย และวิถีชีวิตชุมชนทำเตียน เป็นต้น ได้ถูกพัฒนาขึ้นใหม่ในรูปแบบของงานพิมพ์ลวดลายผ้า ซึ่งสะท้อนความเป็นไทยแบบร่วมสมัย (Contemporary Thai) และคำนึงถึงแนวคิดความยั่งยืน ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ออกแบบจำนวน 4 รายการ ได้แก่ เสื้อยืดพิมพ์ลาย กระเป๋าถือทรงช้อปปิ้ง หมอนอิง และหมวกทรงถัง เกิดจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การสร้างสรรค์ผลงานออกแบบ ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์โดยใช้ลวดลายผ้าพิมพ์ จากการศึกษางานศิลปกรรมและวิถีชุมชนท้องถิ่น เป็นแนวทางที่สามารถสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่กับมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสามารถขับเคลื่อนการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างยั่งยืน โดยมีศักยภาพต่อการพัฒนาเชิงพาณิชย์และการขยายตลาดต่อไปในอนาคต

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ลวดลายผ้าพิมพ์ เพื่อการออกแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์จากาศึกษางานศิลปกรรมและวิถีชุมชนท่าเตียน เกาะรัตนโกสินทร์” แสดงให้เห็นว่า การนำองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมและวิถีชีวิตของชุมชนมาใช้ในการออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์ สามารถสร้างสรรค์สินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่มีเอกลักษณ์และสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรมในพื้นที่ท่าเตียน พบว่าแหล่งแรงบันดาลใจหลัก ได้แก่ สถาปัตยกรรมไทย งานปูนปั้น กระเบื้องเคลือบ วัฒนาอาราม ศิลปะการนวดไทย และวิถีชีวิตประจำวันของชุมชน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์เป็นองค์ประกอบศิลป์ เช่น เส้น รูปทรง สี และพื้นผิว เพื่อสร้างลวดลายผ้าพิมพ์ร่วมสมัย (Contemporary Thai) ที่คงความเป็นไทยและสอดคล้องกับแนวคิดความยั่งยืนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจำนวน 4 รายการ ได้แก่ เสื้อยืดพิมพ์ลาย กระเป๋าถือทรงซอปปิง หมอนอิง และหมวกทรงบักเก็ต แสดงให้เห็นว่าแนวทางการออกแบบสามารถสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่กับมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแฟชั่นร่วมสมัยและเศรษฐกิจสร้างสรรค์การวิจัยสอดคล้องกับกรณีศึกษาของ กฤษฎา ศรีนาราง (2553). รอยไทยแปร ฌ ท่าเตียน : สถาปัตยกรรมเชิงทดลอง กรณีศึกษาย่านท่าเตียน. วิทยานิพนธ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร. ได้กล่าวถึงประเด็นที่มีความสอดคล้องกันในการสร้างแนวคิดจากเรื่องราวของชุมชน และวิถีชีวิตสังคมโดยรอบท่าเตียนมาใช้ต่อการสร้างแนวทางทางในการพัฒนาแนวคิดทางการออกแบบเช่น วิถีชีวิต ชุมชน สถาปัตยกรรม ความเชื่อ ศิลปะ และมุมมอง แต่เป็นเพียงแนวคิดที่ยังไม่สามารถพัฒนาเป็นเชิงพาณิชย์ในลักษณะผลงานรูปธรรมทางการออกแบบ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาต่อยอดและนำแนวความคิดในลักษณะดังกล่าว มาหาองค์ประกอบที่สามารถสร้างแนวทางการออกแบบเพิ่มเติมเพื่อให้งานเกิดความสมบูรณ์และสามารถพัฒนาสู่งานออกแบบเชิงพาณิชย์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยฉบับนี้ได้สร้างสรรค์ลวดลายผ้าพิมพ์จากแรงบันดาลใจที่ได้จากการศึกษา ศิลปกรรมและวิถีชุมชนย่านท่าเตียน เขตพระนคร โดยสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นและต่อยอดสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ที่มีมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชุมชนอีกหลายมิติที่สามารถนำมาต่อยอดการวิจัยในอนาคตได้

องค์ประกอบเชิงศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมท่าเตียนนั้นสามารถสังเกตได้จาก ลวดลายปูนปั้น ลวดลายกระเบื้อง ลายกนกบนหน้าต่าง ประตู และอาคารเก่า การจัดวางและรูปทรงของอาคาร วัฒนาอาราม รวมถึงองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย รวมถึงรายละเอียดการใช้สีและวัสดุ เช่น กระเบื้องเคลือบ หลังคาไม้ และงานแกะสลัก ผลผลิตจากการวิเคราะห์เหล่านี้สามารถระบุ อัตลักษณ์จำเพาะ (Distinctive Identity) ของท่าเตียน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นองค์ประกอบหลักในการออกแบบลวดลายผ้าและสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ ทั้งการสร้างเส้น รูปทรง สี และพื้นผิวที่มีความเฉพาะตัวของพื้นที่ นอกจากนี้ องค์ประกอบเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เช่น ความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน ร้านค้าท้องถิ่น รวมถึงศิลปะการนวดไทยและงานฝีมือพื้นถิ่น การศึกษาองค์ประกอบเหล่านี้สามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาลวดลายสิ่งทอและออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนเรื่องราวและอัตลักษณ์ของชุมชนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ที่วิเคราะห์ได้สามารถนำไปต่อยอดสู่ หลักการออกแบบ (Design Principles) เช่น การซ้ำของลวดลายเพื่อสร้างจังหวะ (Rhythm) การจัดองค์ประกอบเพื่อเพิ่มความสมดุล (Balance) และการใช้สีเพื่อสะท้อนอารมณ์และภูมิปัญญา (Color & Mood) การสร้างกรอบแนวคิดและองค์ประกอบศิลป์จากท่าเตียนนี้ยังสามารถพัฒนาเป็น ฐานข้อมูลองค์ความรู้เชิงออกแบบ สำหรับนักออกแบบรุ่นใหม่หรือผู้ประกอบการในชุมชน สำหรับการค้นคว้าต่อเนื่อง แนะนำให้ศึกษาเชิงลึกถึงสัญลักษณ์และความหมายทางวัฒนธรรมของลวดลายและสถาปัตยกรรม สำนวณการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและชุมชนเพื่อนำมาปรับปรุงแนวคิดการออกแบบให้ทันสมัยและตอบโจทย์ตลาด รวมถึงทดลองออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่จากองค์ประกอบศิลปกรรมที่ยังไม่ได้ใช้ ซึ่งจะช่วยสร้าง นวัตกรรมการออกแบบเชิงพาณิชย์ที่ยั่งยืน และต่อยอดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2025). *Thai Textiles Trend Book Spring/Summer 2025 (Vol. 5): Threads of Wisdom. Silhouette of the Past*. Editor-in-Chief: Her Royal Highness Princess Sirivannavari Nariratana Rajakanya.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2566). *แนวทางขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม “ไทยนวัตกรรมศิลป์”*. สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- กฤษฎา ศรีนาราง. (2553). *รอยไทยแปร ฦ ทำเตียน: สถาปัตยกรรมเชิงทดลอง กรณีศึกษาย่านทำเตียน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร). ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไทยรัฐ. (2557). *วัดโพธิ์: มหาวิทยาลัยแห่งแรกของสยาม*. <https://www.thairath.co.th/content/546360>
- Painaidii.com. (2557). *เรื่องเล่าทำเตียน: ย่านประวัติศาสตร์กลางพระนคร*. <https://www.painaidii.com/diary/diary-detail/003502/lang/th/>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). *การศึกษาวิจัยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ